

**LIETUVOS RESPUBLIKOS NEĮGALIJŲ SOCIALINĖS INTEGRACIJOS ĮSTATYMO
NR. I-2044 PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS TIKSLINIŲ
KOMPENSACIJŲ ĮSTATYMO NR. XII-2507 PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS
RESPUBLIKOS IKITEISMINIO ADMINISTRACINIŲ GINČŲ NAGRINĖJIMO
TVARKOS ĮSTATYMO NR. VIII-1031 2, 3, 5, 11 13, 14, 20 IR 21 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ ĮSTATYMO
NR. IX-1826 2, 5, 7 IR 15¹ STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS
RESPUBLIKOS TRANSPORTO LENGVATŲ ĮSTATYMO NR. VIII-1605 7 IR
7¹ STRAIPSNIŲ PRIPAŽINIMO NETEKUSIAIS GALIOS ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Parengti šie įstatymų projektai:

1) Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo Nr. I-2044 pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Projektas Nr. 1);

2) Lietuvos Respublikos tikslinių kompensacijų įstatymo Nr. XII-2507 pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Projektas Nr. 2);

3) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo Nr. VIII-1031 2, 3, 5, 11 13, 14, 20 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Projektas Nr. 3);

4) Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo Nr. IX-1826 2, 5, 7 ir 15¹ straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Projektas Nr. 4);

5) Lietuvos Respublikos transporto lengvatų įstatymo Nr. VIII-1605 7 ir 7¹ straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projektas (toliau – Projektas Nr. 5) (toliau kartu – Projektai).

Projektas Nr. 1 parengtas atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu galiojantis Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas (toliau – NSIĮ) ir jame reglamentuojama asmenų su negalia integracijos sistema tik iš dalies atitinka Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos ir jos Fakultatyvaus protokolo, ratifikuoto Lietuvos Respublikos įstatymu „Dėl Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos ir jos Fakultatyvaus protokolo ratifikavimo“ (toliau – Konvencija), nuostatas ir neviseškai užtikrina asmenų su negalia lygių galimybių ir nediskriminavimo visose gyvenimo srityse kompleksiskumo principų laikymąsi:

1) galiojantis negalios vertinimo modelis nepakankamai atliepia asmenų su negalia individualių poreikių tenkinimą. Asmens negalios vertinimas daugiausia grindžiamas medicininiais kriterijais ir tik maža apimtimi vertinami asmens gebėjimai, neatsižvelgiama į neigiamus aplinkos veiksnius, kurie sudaro kliūtis asmenims su negalia integruotis į visuomenę. Negalios vertinimo modelio nuostatos, susijusios su negalios nustatymu senatvės pensijos amžių sukakusiems

asmenims, yra diskriminuojančios šių asmenų atžvilgiu, nes nustačius asmeniui negalią tolesni asmens įsitraukimo į visuomenę ir darbo rinką veiksmai ir priemonės nenumatomi (negalios nustatymo sistema nesusieta su paslaugų (pvz., socialinių, asmeninio asistento ir kt.) ir priemonių (pvz., techninės pagalbos priemonių, būsto pritaikymo ir kt.) poreikio vertinimu ir jų teikimu). Nesudaromos galimybės asmenims su negalia jau negalios vertinimo procese pasinaudoti socialinės integracijos priemonėmis ir (ar) reikiamomis paslaugomis, dažnai priemonės, įgyvendinamos siekiant užtikrinti asmenų su negalia individualius poreikius, būna netaiklios. Vertinant asmens poreikius, netaikomas atvejo vadybos principas, todėl asmenims su negalia nesudaromos prielaidos gauti visą būtiną valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų teikiamą pagalbą ir (ar) priemones. Tai apsunkina asmenų su negalia integraciją į visuomenę (mokytis, dirbti ir savarankiškai gyventi bendruomenėje). Nors šiuo metu yra nustatyta, kad specialieji slaugos ir priežiūros (pagalbos) poreikiai nustatomi kompleksiskai vertinant asmens sveikatos būklę ir galimybes būti savarankiškam kasdienėje veikloje, tačiau šių poreikių vertinimas taip pat grindžiamas daugiausia medicininiais kriterijais, neatliepiant skirtingo negalios pobūdžio ir (ar) reikiamos pagalbos šiems asmenims valandų skaičių;

2) neracionali asmenų su negalia socialinės integracijos politikos priemonės koordinuojančių ir įgyvendinančių institucijų sąranga. Asmenų su negalia socialinės integracijos priemonių įgyvendinimas savivaldybėse ir šių priemonių įgyvendinimo stebėseną paskirstyta kelioms Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai (toliau – SADM) pavaldžioms institucijoms (Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – NDNT), Neįgalųjų reikalų departamentui prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – NRD), Techninės pagalbos neįgaliesiems centrui prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – TPNC), Ginčų komisijai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – GK), kurios veikia tik joms pavestose srityse. Įstaigų gausa klaidina asmenis, ieškančius informacijos ir (ar) pagalbos. Nors kasmet vis daugiau Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų skiriama minėtoms SADM pavaldžioms įstaigoms išlaikyti, tačiau tai neužtikrina efektyvesnės ir geresnės asmenų su negalia integracijos į visuomenę;

3) aktuali informacija asmenims su negalia yra neprieinama jiems prieinamu bendravimo būdu (pvz., žodiniu, rašytiniu, garsiniu ir (ar) vaizdiniu informacijos perdavimo ir (ar) gavimo būdais naudojant Brailio raštą, lengvai suprantamą kalbą, gestų kalbą, kitus patobulintus ir (ar) alternatyvius bendravimo būdus), nesukurta fizinė ir informacinė aplinka, kurioje asmuo su negalia galėtų nevaržomai būti, laisvai judėti, gauti ir naudotis paslaugomis ir (ar) prekėmis, gauti ir (ar) perduoti informaciją lygiai su kitais asmenimis. Nors tarptautiniai dokumentai, kuriuos Lietuvos Respublika yra ratifikavusi ar kitaip prie jų prisijungusi, Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos teisės aktai įpareigoja, kad būtų užtikrintas informacinės aplinkos prieinamumas

asmenims su negalia ir sudarytos sąlygos gauti informaciją jiems prieinamu būdu, tiek skaitmeninė, tiek įprasto formato informacija daliai žmonių yra neprieinama, nepritaikyta skirtingą negalios tipą turinčių asmenų poreikiams. Todėl dalies asmenų su negalia komunikacijos poreikiai lieka nepatenkinti. Visos viešąsias ir administracines paslaugas, informaciją teikiančios ir (ar) internetine prekyba užsiimančios įstaigos ir institucijos turi užtikrinti, kad jų interneto svetainės būtų pritaikytos asmenims su negalia, valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos – pripažinti žmonių su negalia pasirinktą (-us) prieinamą (-us) bendravimo būdą (-us) ir sudaryti jiems sąlygas ieškoti, gauti, skleisti informaciją prieinamais bendravimo būdais, kaip tai numato Konvencija;

4) teisės aktuose, reglamentuojančiuose asmenų su negalia integracijos procesą, apibrėžtos sąvokos tik iš dalies atitinka Konvencijoje vartojamas sąvokas ir jose pateiktas apibrėžtis.

Per pastaruosius metus darbingo amžiaus asmenų ir pensinio amžiaus asmenų skaičius Lietuvoje mažėjo. SADM duomenimis, 2021 m. Lietuvoje gyveno apie 221 tūkst. asmenų su negalia, iš jų 147 tūkst. – darbingo amžiaus asmenų ir 15 tūkst. – vaikų su negalia, t. y. asmenys su negalia Lietuvoje sudaro apie 8 proc. visų gyventojų. Šią tendenciją lemia išorinė migracija, sumažėjęs gimstamumas, sveikesnis gyvenimo būdas ir geresnės sveikatos priežiūros paslaugos. Vertinant asmenų su negalia pasiskirstymą pagal negalios tipą – didžioji dalis (52 proc.) asmenų su negalia pripažinti neįgaliais dėl vidaus organų ir kitų sveikatos sutrikimų (pavyzdžiui, kraujotakos sistemos sutrikimų, įvairių navikų, vidaus organų pažeidimų (širdies nepakankamumo, žarnyno nepakankamumo), 27 proc. asmenų su negalia turi judėjimo negalią, 4 proc. – regos, 14 proc. psichosocialinę (proto ir (ar) intelekto) negalią, 3 proc. – klausos negalia. Atsižvelgiant į tai, darytina prielaida, kad yra 21 proc. asmenų su negalia, kuriems svarbus informacijos prieinamumas.

Vertinant asmenų su negalia pasiskirstymą pagal amžių, vaikai su negalia sudaro apie 7 proc., darbingo amžiaus asmenys – 66,6 proc., pensinio amžiaus asmenys – 26,5 proc. Kasmet naujai nustatoma negalia 1,9 tūkst. vaikams, 10 tūkst. darbingo amžiaus asmenų ir 11,7 tūkst. senatvės pensijos amžių sukausiems asmenims. Asmenų su negalia užimtumo darbo rinkoje lygis 2021 m. buvo 29 proc. Asmenų su negalia skurdo lygis 2020 m. siekė 32 proc., t. y. lyginant su 2019 m. padidėjo 0,7 proc., o Europos Sąjungos valstybėse narėse asmenų su negalia skurdo rizikos vidurkis 2019 m. buvo 21,1 proc.

Siekiant greitai reaguoti į besikeičiančią situaciją ir (ar) paslaugų trūkumą skirtingose srityse, atliekami epizodiniai atskirų sistemų (jų dalių) pakeitimai jų neintegruojant ir nematant visumos. Tai atspindi ir asmenų su negalia, pasinaudojusių socialinės integracijos priemonėmis, skirtomis jų socialinei atskirčiai mažinti (proc.) rodiklis, kurį kasmet skaičiuoja SADM. Skaičiuojant šį rodiklį yra vertinamos įvairios priemonės, kuriomis turi teisę pasinaudoti asmenys su negalia: socialinės reabilitacijos paslaugos, būsto pritaikymas, mobilumo priemonės, gestų

kalbos vertėjų paslaugos, asmeninė pagalba, techninės pagalbos priemonės ir pan. Nors kasmet skiriama vis daugiau valstybės biudžeto lėšų asmenų su negalia integracijos priemonėms (2019 m. – 12 041,9 tūkst. eurų, 2020 m. – 15 182 tūkst. eurų, 2021 m. – 14 629,6 tūkst. eurų) ir atsiranda naujos pagalbos formos ir (ar) paslaugos (pavyzdžiui, asmeninė pagalba, bendruomeninės paslaugos), tačiau, asmenų su negalia, pasinaudojusių socialinės integracijos priemonėmis, skirtomis jų socialinei atskirčiai mažinti, skaičius išlieka ir kinta nežymiai (2019 m. – 34 proc., 2020 m. – 33,6 proc., 2021 m. – 34,3 proc.). Šis rodiklis taip pat įtakos turi ir gyvenimo kokybės indeksui, pagal kurį vertinama asmeniui su negalia svarbių gyvenimo sričių kokybė – asmenų su negalia poreikių tenkinimo, fizinės ir informacinės aplinkos prieinamumo, užimtumo ir dalyvavimo kultūros ir sporto veiklose bei teisių gynimo ir socialinio aktyvumo statistinių rodiklių visuma. Asmenų su negalia gyvenimo kokybės indekso rodiklio reikšmės 2019–2021 m. (2019 m. – 52 proc., 2020 m. – 52,34 proc., 2021 m. – 52,07 proc.) neatskleidžia situacijos gerėjimo tendencijų.

Projektas Nr. 2 parengtas siekiant suderinti šiame projekte ir Projekte Nr. 1 vartojamas sąvokas, taip pat atsižvelgiant į tai, kad praktikoje dažnai pasitaiko atvejų, kai asmenys su negalia, sunkią negalią turintys bei senatvės pensijos amžių sukakę asmenys, pakartotinai nustačius jiems specialųjį nuolatinės slaugos ar priežiūros (pagalbos) poreikį, dėl sunkios sveikatos būklės negali savivaldybės administracijai pateikti prašymo dėl tikslinės kompensacijos mokėjimo atnaujinimo (pratęsimo). Nepateikus prašymo atnaujinti (pratęsti) tikslinės kompensacijos mokėjimą, tikslinė kompensacija nemokama ir individualios pagalbos poreikiai netenkinami.

Siekiant teisės aktų sistemiškumo, visas asmenims su negalia skiriamas tikslinės kompensacijas, taip pat ir lengvojo automobilio ar jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijas, tikslinga reglamentuoti viename įstatyme – Lietuvos Respublikos tikslinių kompensacijų įstatyme. Atsižvelgiant į tai, parengtas **Projektas Nr. 5**, kuriuo pripažįstamos netekusiomis galios Lietuvos Respublikos transporto lengvatų įstatymo nuostatos dėl lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos skyrimo.

Neįgaliųjų nevyriausybinės organizacijos ne kartą pažymėjo, kad šiuo metu skiriama ir mokama kompensacija nėra pakankama lengvojo automobilio įsigijimui ir jo techniniam pritaikymui. Jei asmuo su negalia pagal savo individualius poreikius gali įsigyti lengvąjį automobilį automobilių rinkoje (pavyzdžiui automobilį su automatine pavarų dėže), jam nereikia didelių investicijų, tačiau kompensacija yra per maža, siekiant techniškai pritaikyti lengvąjį automobilį asmenims, turintiems sunkią judėjimo negalią, pagal jų individualius poreikius, nes praktiškai automobilių rinkoje jų įsigyti nėra galimybių. Todėl neretai lengvojo automobilio techninis pritaikymas (pavyzdžiui, rankinis valdymas, keltuvas (lifto, rampos, nuovažos) vežimėliui įkelti į automobilį, pasukamos sėdynės, padedančios įsėsti į automobilį) asmeniui su negalia reikalauja

didelių investicijų ir sudaro didelę finansinę naštą, siekiant užtikrinti tinkamą automobilio pritaikymą. Taigi skiriant minėtą kompensaciją skirtą techniškai pritaikyti lengvąjį automobilį nėra sudarytos palankios sąlygos asmenų, kurie gali patys vairuoti, savarankiškumui ir mobilumui didinti. Atsižvelgus į tai, siūloma skirti ir mokėti skirtingo dydžio kompensacijas, t. y. asmenims, kuriems nustatytas lengvojo automobilio ar jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikis ir, kurie turi vairuotojo pažymėjimu patvirtintą teisę vairuoti lengvąjį automobilį, skirti ir mokėti 64 bazinių socialinių išmokų (toliau – BSI) dydžio lengvojo automobilio išlaidų kompensaciją arba iki 128 BSI dydžio lengvojo automobilio techninio pritaikymo išlaidų kompensaciją. Taigi, siekiant užtikrinti tinkamą automobilio pritaikymą, didinama lėšų, skiriamų lengvojo automobilio techniniam pritaikymui, suma.

Asmenų, kuriems skiriamos ir mokamos tikslinės kompensacijos, yra apie 95 tūkst., iš jų slaugos išlaidų tikslinė kompensacija mokama 38 tūkst. asmenų, priežiūros (pagalbos) išlaidų tikslinė kompensacija – 57 tūkst. asmenų. 2021 m. duomenimis, lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos gavėjų buvo apie 900.

Projektas Nr. 3 parengtas siekiant atsisakyti fragmentiškos ginčų nagrinėjimo sistemos, kai iš esmės skundus dėl institucijų sprendimų vienais atvejais nagrinėja Lietuvos administracinių ginčų komisija (toliau – LAGK), kitais – GK, nors GK nagrinėjami skundai (teisiniai santykiai, iš kurių kyla ginčai) nėra labai specifiški ar nuo LAGK nagrinėjamų skundų skiriasi nežymiai. Šiuo projektu taip pat siekiama išspręsti LAGK veikloje kilusius organizacinius klausimus ir sudaryti sąlygas efektyviai nagrinėti skundus.

Projektas Nr. 4 parengtas siekiant sustiprinti asmenų teisinę apsaugą nuo diskriminacijos, *inter alia*, dėl negalios teikiant administracines ir (ar) viešąsias paslaugas. Tai itin svarbu siekiant, kad asmenys nepatirtų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kurios savo veikla sukuria valstybės ar savivaldybių garantuojamą ir visuomenės nariams vienodai prieinamą naudą, diskriminacijos.

Projektų uždaviniai:

- panaikinti asmenis su negalia diskriminuojančias sąvokas ir apibrėžti naujas sąvokas, atsižvelgiant į Konvencijos nuostatas;
- aiškiai reglamentuoti asmenų su negalia teisių užtikrinimo ir įgyvendinimo mechanizmą;
- užtikrinti fizinės ir informacinės aplinkos prieinamumą asmenims su negalia, suteikiant asmenims su negalia teisę ieškoti, gauti ir (ar) skleisti informaciją ir (ar) idėjas jo pasirinktu (-ais) prieinamu (-ais) bendravimo būdu (-ais), reglamentuojant prieinamus bendravimo būdus, lengvai suprantamą kalbą, įtvirtinant, jog valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos

pripažįsta asmens su negalia pasirinktą (-us) prieinamą (-us) bendravimo būdą (-us), siekia sudaryti sąlygas asmeniui su negalia jį (juos) naudoti viešuosiuose santykiuose;

- tobulinti negalios vertinimo modelį, kuris iš esmės pakeistų visuomenės požiūrį į negalią, skiriant dėmesį ne tiek medicininės asmens būklės, kiek jo gebėjimų veikti ir dalyvauti kasdieniame ir visuomeniniame gyvenime, vertinimui; jau negalios vertinimo procese taikyti atvejo vadybos modelį ir sukurti atvejo vadybos stebėsenos ir kontrolės mechanizmą;

- reglamentuoti, kad savivaldybės administracija vykdo asmenų su negalia reikalų koordinavimo funkciją, kurios tikslas – koordinuoti asmenų su negalia socialinės integracijos politikos ir asmenų su negalia teisių, nustatytų tarptautiniuose dokumentuose, kuriuos Lietuvos Respublika yra ratifikavusi ar kitaip prie jų prisijungusi, Europos Sąjungos bei Lietuvos Respublikos teisės aktuose, įgyvendinimą savivaldybės teritorijoje ir stiprinti valstybės ir savivaldybės institucijų bei įstaigų, dirbančių asmenų su negalia socialinės integracijos politikos srityje, bendradarbiavimą. Asmenų su negalia reikalų koordinavimo funkcijos vykdymas finansuojamas iš savivaldybės biudžeto lėšų ir iš valstybės biudžeto dotacijų savivaldybių biudžetams. Valstybės biudžeto dotacijų skyrimo asmenų su negalia reikalų koordinavimo funkcijos vykdymui finansuoti tvarką nustato socialinės apsaugos ir darbo ministras;

- optimizuoti SADM pavaldžių įstaigų, dirbančių negalios integracijos srityje, veiklas ir jų vykdomas funkcijas, užtikrinant horizontalaus principo įgyvendinimą, sprendžiant asmenų su negalia klausimus, taip pat efektyvesnį ir racionalesnį valstybės žmoniškųjų, finansinių ir infrastruktūros išteklių naudojimą, vieno langelio principo įgyvendinimą klientams, siekiant mažinti administracinę naštą asmenims su negalia ir jų artimiesiems;

- aiškiai apibrėžti Tikslinių kompensacijų įstatymo tikslą;

- visas asmeniui su negalia skiriamas tikslines kompensacijas, taip pat ir lengvojo automobilio ir (ar) jo techninio pritaikymo išlaidų kompensaciją, reglamentuoti viename įstatyme;

- nustatyti naują lengvojo automobilio pritaikymo, pavyzdžiui, lifto, keltuvo ir pan. įrengimo automobilyje, asmeniui su negalia išlaidų kompensaciją;

- pasibaigus tikslinės kompensacijos skyrimo terminui ir asmeniui pakartotinai nustačius specialiuosius nuolatinės slaugos ar priežiūros (pagalbos) poreikius, sudaryti sąlygas tikslines kompensacijas gauti be atskiro asmens prašymo;

- išsaugoti asmenų, kuriems buvo paskirtos ir mokamos tikslinės kompensacijos iki šio įstatymo įsigaliojimo nustatyta tvarka, teises gauti tikslines kompensacijas iki jų paskyrimo termino pabaigos, jei tokia teisė yra išlikusi;

- sudaryti sąlygas efektyviai ir kokybiškai nagrinėti skundus dėl Asmens su negalia teisių apsaugos agentūros prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

(toliau – Agentūra) priimtų sprendimų ir išspręsti LAGK veikloje kilusius organizacinius klausimus;

- patikslinti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pareigas lygių galimybių įgyvendinimo srityje.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Projektą Nr. 1, Projektą Nr. 2, Projektą Nr. 3 ir Projektą Nr. 5 parengė Daiva Zabarauskienė, SADM Tikslinės pagalbos grupės vadovė, mob. 8 706 68 129, el. p. daiva.zabarauskiene@socmin.lt, Jurgita Čiuladaitė-Pritulskienė, SADM Tikslinės pagalbos grupės vyresnioji patarėja, mob. 8 695 00 838, el. p. jurgita.ciuladaitė@socmin.lt, Irma Mituzienė, SADM Tikslinės pagalbos grupės vyresnioji patarėja, mob. 8 611 11 325, el. p. irma.mituziene@socmin.lt.

Projektą Nr. 4 parengė Eitvydas Zurba, SADM Lygių galimybių, moterų ir vyrų lygybės grupės patarėjas, mob. 8 658 61 202, el. p. eitvydas.zurba@socmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu galiojančiame NSIĮ neįgalumas yra apibrėžiamas kaip dėl asmens kūno sandaros ir funkcijų sutrikimo bei nepalankių aplinkos veiksnių sąveikos atsiradęs ilgalaikis sveikatos būklės pablogėjimas, dalyvavimo visuomenės gyvenime ir veiklos galimybių sumažėjimas. Asmenims su negalia atstovaujančios nevyriausybinės organizacijos (toliau – NVO) dažnai išreiškia nuogastavimus, kad ši sąvoka yra diskriminacinė. Žodis „neįgalusis“ suponuoja, kad asmuo yra kitoks, ne viską gali ar ne viską turi, lyginant su kitais asmenimis. Todėl sąvoka „asmuo su negalia“ arba „negalią turintis asmuo“ yra teisingesnė, priimtinesnė ir taiklesnė nei sąvoka „neįgalusis“. NSIĮ vartojama sąvoka „specialieji poreikiai“ taip pat nėra tinkama, nes kiekvienas asmuo turi poreikių; NSIĮ vartojama sąvoka „aplinka“, tačiau neapibrėžta, kas yra „prieinama aplinka“; nėra aiškiai apibrėžta ir įtvirtinta sąvoka „prieinamas bendravimo būdas“, kuri būtų taikoma, atsižvelgiant į asmens negalios pobūdį. Tai turi įtakos ir informacijos bei informacinės aplinkos neprieinamumui. Sąvokos bei jų apibrėžtys „darbingumo lygis“ (asmens pajėgumas įgyvendinti anksčiau įgytą profesinę kompetenciją ar įgyti naują profesinę kompetenciją arba atlikti mažesnės profesinės kompetencijos reikalaujančius darbus) ir „specialiųjų poreikių lygis“ (asmens, sukakusio senatvės pensijos amžių, savarankiškumo netekimo mastas, nustatomas atsižvelgiant į asmens specialiuosius poreikius), neatspindi asmens su negalia dalyvumo galimybių, jo sėkmingo integravimosi į visuomenę galimybių. Šių sąvokų apibrėžtį lėmė tai, kad, asmeniui nustatant negalią, Lietuvos Respublikoje vis dar iš esmės remiamasi medicininiais kriterijais.

Tačiau socialinis požiūris, priešingas medicininiam, pabrėžia, kad žmogaus negalia yra jo sąveikos su socialine aplinka ir kitais žmonėmis rezultatas, o negalia – tai ilgalaikiai fiziniai, psichikos, intelekto ar jutimo sutrikimai, kurie, sąveikaudami su įvairiomis kliūtimis, gali trukdyti šiems asmenims visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenėje lygiai su kitais asmenimis. Socialinis požiūris skatina aplinkos prieinamumo gerinimą, palankų žmonių požiūrį, mokymąsi visiems drauge, darbo vietų pritaikymą, universalų aplinkos sutvarkymą ir kt.

Negalios vertinimas Lietuvos Respublikoje grindžiamas medicininiais ir veiklos bei dalyvavimo kriterijais (funkcionavimo vertinimu). Esant tokiam vertinimui, nekuriamas kompleksinis individualios pagalbos asmeniui su negalia planas, nesukurtas ir tokio plano stebėsenos ir įgyvendinimo mechanizmas. Vadovaujantis galiojančiais teisės aktais, pagalbos ir (ar) paslaugų poreikiai nustatomi keliose institucijose: savivaldybėse – asmeniui paprašius paslaugos, NDNT – nustatant neįgalumo / darbingumo lygį, Užimtumo tarnyboje prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – UŽT) – vertinant įsidarbinimo galimybes, NVO – teikiant paslaugas pagal jų įgyvendinamus projektus. Asmenims paslaugų poreikiai nustatomi ne vieno langelio principu. Atvejo vadybos modelis asmenims su negalia taikomas tik fragmentiškai, negalios vertinimo procese atskirose srityse netaikomas horizontalus atvejo vadybos metodas: atvejo vadyba klausos negalią turintiems asmenims, atvejo vadyba vaiko teisių apsaugos srityje, atvejo vadyba UŽT.

Nors NDNT sprendimai automatiškai per Socialinės paramos šeimai informacinę sistemą (toliau – SPIS) perduodami kelioms institucijoms (pvz., UŽT, TPNC) ar savivaldybių administracijoms, neretai pats asmuo su negalia turi kreiptis ir teikti prašymą institucijoms dėl jam priklausančių pagalbos priemonių ir (ar) paslaugų skyrimo. Nėra imperatyvaus reguliavimo ir bendro informacinio kanalo, kuris užtikrintų vieno langelio principą ne tik vertinant negalią, bet ir užtikrinant paslaugų ir (ar) pagalbos priemonių teikimą bei integracijos priemonių taikymą.

Galiojantis negalios nustatymo modelis neatspindi asmenų su negalia tikrosios jų gebėjimų ir veiklos situacijos. NDNT priimtas sprendimas dėl rekomenduojamų specialiosios pagalbos priemonių neprivalomas savivaldybėms, atvejo vadybos modelis taikomas fragmentiškai, pagalbos ir paslaugų poreikį nustato skirtingos institucijos, nekoordinuojami veiksmai tarp institucijų, nesikeičiama informacija, taip pat nevykdoma stebėseną, ar teikiama pagalba padeda asmeniui su negalia gyventi savarankiškai. Tai neužtikrina nuolatinės pagalbos mechanizmo, nesudaro prielaidų asmenims su negalia grįžti į darbo rinką, būti savarankiškiems; asmenų su negalia artimieji lieka jų prižiūrėti ir rūpintis jais, todėl negrįžta į darbo rinką. Tai atspindi ir kasmet tik nežymiai didėjantis asmenų su negalia, pasinaudojusių socialinės integracijos priemonėmis,

skaičius, nors valstybės biudžeto lėšų šioms priemonėmis įgyvendinti kasmet yra skiriama vis daugiau¹.

Šiuo metu reglamentuojamas specialiųjų nuolatinės slaugos ir nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikių nustatymas taip pat grindžiamas mediciniais kriterijais, daugiausia orientuojantis į fizinę negalią, nepakankamai vertinant asmens galimybes ir aplinkos kliuvinius ir tik iš dalies atliepiant psichosocialinę negalią turinčių asmenų poreikius.

Pagal šiuo metu galiojančią negalios vertinimo sistemą darbingo amžiaus asmenims nustatomas darbingumo lygis (pvz., 15 proc., 20 proc. darbingumo lygis) ir jiems mokama netekto darbingumo pensija, kurios dydis priklauso nuo nustatyto darbingumo lygio ir asmens turimo darbo stažo. Nustatytas darbingumo lygis siejamas su asmens darbiniu užimtumu ar asmens galimybėmis dirbti, tačiau visiškai nevertinami aplinkos veiksniai, asmens galimybės gyventi savarankiškai, dalyvauti visuomenės gyvenime lygiai su kitais asmenimis. Asmeniui su negalia sukakus pensinį amžių, jo turimas darbingumo lygis prilyginamas vienam iš specialiųjų poreikių lygių (didelių arba vidutinių), ir šis asmuo, atsižvelgdamas į išmokos dydį, turi teisę pasirinkti, kurią išmoką norėtų gauti – netekto darbingumo pensiją ar senatvės pensiją. O jei vertinama pensinio amžiaus asmens negalia, jam nustatomas vienas iš specialiųjų poreikių lygių (didelių arba vidutinių). Nors specialiųjų poreikių lygis suprantamas kaip asmens savarankiškumo netekimo mastas, tačiau jis nėra vertinamas procentine išraiška kaip darbingumo lygis, o pats asmuo neturi teisės rinktis, kurią išmoką norėtų gauti – netekto darbingumo pensiją ar senatvės pensiją.

Šiuo metu yra 4 SADM pavaldžios įstaigos, kurių funkcijos tiesiogiai susijusios su negalios nustatymu, priemonių, skirtų asmenų su negalia integracijai ir savarankiškumui užtikrinti, įgyvendinimu, stebėsenos šiose srityje užtikrinimu: NDNT, TPNC, NRD, GK.

NDNT sudaro centrinė administracija Vilniuje ir teritoriniai skyriai visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje (21 teritorinis skyrius). Tarnyboje patvirtinta 280 pareigybių. NDNT veiklai užtikrinti 2022 m. iš valstybės biudžeto skirta 6,1 mln. eurų.

Pagal šiuo metu galiojančią teisinį reglamentavimą, NDNT kompetencijai, nustatant negalią, priskiriamas negalios asmeniui nustatymas, atitinkamų teisės aktuose nurodytų dokumentų išdavimas ir išmokas mokančių institucijų informavimas (duomenys apie nustatytą negalią perduodami automatiškai per SPIS arba pagal NDNT ir pensiją mokančios institucijos sutartį).

TPNC veikia teritoriniu principu apskričių pagrindu (10 teritorinių padalinių – po vieną apskrityje) ir centras Vilniuje. TPNC patvirtintos 55 pareigybės, iš jų 28 skirtos asmenims aptarnauti. TPNC veiklai užtikrinti kasmet iš valstybės biudžeto lėšų skiriama apie 998,6 tūkst. eurų

¹ Prieiga per internetą: https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/SADM_SVP_2021-2023_A1-204.pdf, p. 33.

(darbuotojų atlyginimams, patalpoms išlaikyti, transportui, skirtam darbo funkcijoms vykdyti, išlaikyti ir pan.).

TPNC vykdo iš esmės vieną pagrindinę funkciją (kartu su išvestinėmis priemonėmis šiai funkcijai įgyvendinti), t. y. organizuoja ir vykdo asmenų, kuriems nustatyti funkciniai sutrikimai, aprūpinimą techninės pagalbos priemonėmis. Vadovaudamasis kriterijais, pagal kuriuos nustatomas asmens poreikis įsigyti techninės pagalbos priemones (negalios priežastis ir pobūdis, liga ar fizinė būklė), TPNC organizuoja ir tam tikrų techninės pagalbos priemonių parinkimą. Tačiau dažnai techninės pagalbos priemonė asmeniui parenkama neatsižvelgiant į asmens gyvenamąją aplinką ar asmens dalyvumą.

NRD paskirtis – koordinuoti ir įgyvendinti asmenų su negalia socialinės integracijos politikos priemones. NRD yra patvirtintos 24 pareigybės, Lietuvių gestų kalbos vertimo centre dirba 108,75 etato lietuvių gestų kalbos vertėjų, teikiančių lietuvių gestų kalbos vertimo paslaugas klausos negalią turintiems asmenims. NRD veiklai užtikrinti kasmet iš valstybės biudžeto lėšų skiriama apie 700 tūkst. eurų (darbuotojų atlyginimams, patalpoms išlaikyti, transportui, skirtam darbo funkcijoms vykdyti, išlaikyti ir pan.).

NRD tikslai: užtikrinti asmenų su negalia socialinės integracijos priemonių, programų ir projektų, skirtų neįgaliųjų problemoms spręsti, įgyvendinimą (pvz., būsto pritaikymas asmenims su negalia, suaugusiųjų asmenų siuntimas į socialinės globos įstaigas, asmeninės pagalbos teikimas); skatinti neįgaliųjų socialinės integracijos procesą, dalyvauti ir įgyvendinti neįgaliųjų socialinės integracijos politikos priemones; įgyvendinti Lietuvių gestų kalbos vertimo centro savininko teises ir pareigas; įgyvendinti viešosios įstaigos Valakupių reabilitacijos centro savininko teises ir pareigas.

GK yra išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucija, nagrinėjanti ginčus tarp asmens, pensiją ar išmoką mokančios institucijos ir NDNT. GK įsteigta 14 etatų (17 pareigybių), biudžetas siekia 237 tūkst. eurų. Taigi vieno skundo nagrinėjimas kainuoja apie 1 tūkst. eurų, vieno komisijos nario (neįskaitant pirmininko) darbo krūvis – apie 50 skundų per metus. Sprendimo teisė, suteikta vienam subjektui, paprastai sietina su galimybe skirtingai traktuoti teisės aktų nuostatas ir (ar) skirtingai jas pritaikyti savo nuožiūra tam tikrais konkrečiais atvejais, veiksniai, indikuojantys šią riziką, – teisės aktų dviprasmiškumas, besikeičianti jų taikymo praktika. Tačiau valstybiniu mastu yra įsteigta ir veikia AGK, nagrinėjanti skundus (prašymus) dėl centrinių valstybinio administravimo subjektų priimtų individualių administracinių aktų ir veiksmų (neveikimo) teisėtumo, taip pat dėl šių subjektų vilkinimo atlikti jų kompetencijai priskirtus veiksmus.

Pažymėtina, kad, siekiant užtikrinti asmens teisę skusti priimtus individualius administracinius aktus, sukurta fragmentiška ir neefektyvi skundų nagrinėjimo tvarka, kai iš esmės

skundus dėl institucijų sprendimų vienais atvejais nagrinėja LAGK, kitais – GK, nors GK nagrinėjami skundai (teisiniai santykiai, iš kurių kyla ginčai) nėra labai specifiški ar nuo kitų LAGK nagrinėjamų skundų skiriasi nežymiai. GK pagrindinė funkcija – nagrinėti ir spręsti ginčus tarp asmens, pensiją ar išmoką mokančios institucijos ir NDNT dėl negalios nustatymo klausimų. Todėl pareiškėjui ne visada aišku, į kurią ginčų nagrinėjimo instituciją kreiptis, norint apskusti NDNT sprendimą. Be to, skundų nagrinėjimas GK nėra efektyvus: 2021 m. buvo gauti 263 skundai, GK dirba 6 komisijos nariai, taigi vienam komisijos nariui per metus tenka apie 44 skundai. LAGK 2021 m. buvo gauti 1 674 skundai, joje dirba 26 komisijos nariai ir vienam komisijos nariui vidutiniškai tenka po 65 skundus per metus.

Visos 4 įstaigos yra orientuotos į asmenų su negalia dalyvumo pokyčius, pradedant negalios nustatymu, sprendimo dėl negalios nustatymo apskundimo ir tinkamos pagalbos ir (ar) priemonių asmeniui su negalia suteikimo, tinkamo priemonių įgyvenimo savivaldybės lygmeniu. Išanalizavus šių įstaigų atliekamas funkcijas, pastebimas specialistų tarpusavio bendradarbiavimo trūkumas, neefektyvus ir ilgai trunkantis sprendimų priėmimo procesas, o atskirų informacinių sistemų valdymas skirtingose įstaigose nesukuria sąlygų operatyviai dalytis turima informacija. Visa tai suponuoja, kad nė viena institucija neturi visos reikiamos informacijos apie asmenį su negalia. Dažnais atvejais asmenys dėl įstaigų gaunos ir nežinojimo, kur kreiptis, iš viso nesikreipia dėl jiems priklausančių paslaugų ir (ar) priemonių, be to, nėra kompleksinio asmens dalyvumo pokyčių, suteikus jam reikiamą pagalbą ar paslaugas, stebėjimo ir kontrolės mechanizmo.

Pagal NSĮ 17 straipsnį, veikia Neįgaliųjų reikalų taryba (toliau – NRT). NRT yra visuomeninė patariamoji institucija, sudaroma iš valstybės institucijų, neįgaliųjų asociacijų, savivaldybių, akademinės bendruomenės atstovų, o jos sudėtį tvirtina Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministras. NRT nagrinėja neįgaliųjų socialinės integracijos klausimus ir teikia pasiūlymus Lietuvos Respublikos Vyriausybei, ministerijoms, kitoms valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl neįgaliųjų socialinės integracijos politikos, jos įgyvendinimo, neįgaliųjų visuomeninius santykius reglamentuojančių teisės aktų projektų ir Konvencijos įgyvendinimo stebėsenos ataskaitų. Tačiau, NVO teigimu, būtina keisti NRT steigimo nuostatas ir jos atliekamas funkcijas, nes dabartinė NRT veikla tik iš dalies atliepia jos įsteigimo tikslą, o NRT priimti sprendimai nėra privalomi atitinkamoms institucijoms.

Pažymėtina, kad koordinavimo funkcija, kurios tikslas – koordinuoti asmenų su negalia socialinės integracijos politikos ir asmenų su negalia teisių savivaldybėje įgyvendinimą, šiuo metu teisės aktuose nėra reglamentuota (Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio 14 punkte numatyta tik viena iš savivaldybių savarankiškų (Konstitucijos ir įstatymų nustatytų (priskirtų) funkcijų – sąlygų savivaldybės teritorijoje gyvenančių neįgaliųjų socialiniam integravimui į bendruomenę sudarymas).

Šiuo metu Lietuvoje nėra sukurto prieinamos informacijos asmenims su negalia organizavimo ir teikimo mechanizmo, kuris aiškiai reglamentuotų asmenų su negalia teisę savarankiškai gyventi ir dalyvauti visuomenės gyvenime, gaunant valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos teikiamą informaciją jiems prieinamu būdu. Pavyzdžiui, nors informacija lengvai suprantama kalba yra reikalinga 35 tūkstančiams Lietuvos gyventojų ir jos prieinamumas įgalintų šiuos asmenis savarankiškai priimti svarbius sprendimus, suteiktų daugiau galimybių lygiavertiškai įsitraukti į visuomenės gyvenimą, pasinaudoti savo teisėmis, šiuo metu lengvai suprantama kalba Lietuvos teisėje nėra reglamentuota. Taigi šiuo metu NSĮ reglamentuotas tik informacijos pritaikymas asmenims su negalia, o ne informacijos prieinamumo principas, nereglamentuoti asmenims su negalia prieinami bendravimo būdai ir informacijos teikimas jiems prieinamais bendravimo būdais, skirtais užtikrinti, kad asmenys su negalia galėtų naudotis saviraiškos laisve ir laisve reikšti savo nuomonę, įskaitant laisvę ieškoti, gauti ir skleisti informaciją ir idėjas lygiai su kitais asmenimis, visomis pasirinktomis bendravimo priemonėmis, apibrėžtomis Konvencijos 2 straipsnyje: bendravimas – kalbų, tekstų, Brailio rašto, taktilinio bendravimo, stambių rašmenų, prieinamų multimedijos priemonių, taip pat rašytinės medžiagos, garsinių priemonių naudojimas, paprastos kalbos vartojimas, skaitovų paslaugos, taip pat patobulintų ir alternatyvių bendravimo būdų, priemonių ir formų naudojimas, įskaitant prieinamas informacijos ir ryšių technologijas; o kalba – šnekamoji ir gestų kalba, taip pat kitos ne šnekamosios kalbos formos. Remiantis Europos Tarybos 2017–2023 m. strategija, viena iš svarbiausių prioritetinių sričių, kurioje veiks Europos Taryba ir suteiks pridėtinę vertę darbui kituose regioniniuose ir tarptautiniuose kontekstuose, – prieinamumas, kurio itin svarbi sudedamoji dalis – galimybė gauti informaciją. Dėl šios priežasties, Europos Tarybos institucijos, valstybės narės ir kitos atitinkamos suinteresuotosios šalys turi siekti skatinti naudoti prieinamas ir naudotojui patogias komunikacijos priemones, būdus ir formas, įskaitant gestų kalbas, Brailio raštą, lengvai suprantamą kalbą ir kitus alternatyvius bei patobulintus komunikacijos metodus.

Dėl augančių nuolatinių skaitmeninimo inovacijų ir spartėjančių informacinių technologijų pokyčių keičiasi žmonių komunikacijos, naudojimosi informacija būdas. Internetas ir mobiliosios programos informacijai ir (ar) paslaugoms gauti tapo neatsiejama kasdienio gyvenimo dalimi. 2019 m. Lietuvos Respublikoje internetu naudojosi 82 proc. asmenų ir kasmet interneto naudotojų skaičius ir naudojimosi elektroninėmis paslaugomis lygis kyla (per 5 metus – 10 proc.). Interneto svetainių ir mobiliųjų aplikacijų pritaikymas negalią turintiems asmenims yra vienas iš kertinių teisės gauti informaciją užtikrinimo aspektų. Remiantis Valstybės kontrolės (2019) išvada, viešosios informacijos asmenims su negalia prieinamumas Lietuvos elektroninėje erdvėje tesiekia 3.4 proc. Pažymėtina, kad dėl išskylančių ekstremalių situacijų ar pasaulį sukrečiančių pandemijų labai svarbu, kad visi žmonės naudotųsi technologijų pažanga ir, kad nei vienas nebūtų paliktas

nuošalyje, įskaitant asmenis su negalia ir individualiais poreikiais. Tai, kad prieinama informacija asmenims su negalia internete – aktualus informacijos šaltinis, atskleidė apklausos „Neįgaliųjų individualių specialiųjų poreikių tenkinimo tyrimas, įvertinant jungtinių tautų neįgaliųjų teisių konvencijos nuostatų įgyvendinimo efektyvumą Lietuvoje“ rezultatų duomenys²: šios apklausos 26,3 proc. respondentų internete prieinamą informaciją pažymėjo kaip pirmą informacijos šaltinį pagal svarbą, dar 14,8 proc. – kaip antrą pagal svarbą. Atkreiptinas dėmesys, kad priežastį – nemokėjimą naudotis kompiuteriu, kuris trukdo jų savarankiškumui, nurodė tik 12,5 proc. Taigi, internetas kaip prieinamos informacijos gavimo svarbus šaltinis, turi didelį potencialą jaunų ir darbingo amžiaus neįgaliųjų, gyvenančių didesniuose miestuose, atveju.³ Taip pat svarbu paminėti, kad minėto tyrimo rezultatai atskleidė, kad prasčiausiai kaip informacijos apie paslaugas šaltinis įvertintos savivaldybės. Tai rodo, kad savivaldybės institucijos neišnaudoja potencialo skleisti informaciją apie paslaugas asmenims su negalia. Ši informacijos trūkumą turi kompensuoti artimieji, kaimynai, draugai, pažįstami, medicinos darbuotojai ir panašiai, kas mažina asmens savarankiškumą.

Taigi šiuo metu Lietuvoje nėra sukurto prieinamos informacijos asmenims su negalia organizavimo ir teikimo mechanizmo, kuris aiškiai reglamentuotų asmenų su negalia teisę savarankiškai gyventi ir dalyvauti visuomenės gyvenime, gaunant valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos teikiamą informaciją jiems prieinamu būdu. Taip pat nėra nustatytų bendrųjų reikalavimų viešiesiems elektroniniams ir popieriniams dokumentams bei publikuojamiems vaizdo ir (ar) garso įrašams (titrams, lietuvių gestų vertimui), kuriais vadovautųsi valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos rengdamos atsakymą (popierinį ar elektroninį dokumentą) išorės vartotojui pagal paklausimą ar publikuodamos vaizdo ir (ar) garso įrašus, skirtus visuomenei ir klausos negalią turintiems asmenims.

Šiuo metu Tikslinių kompensacijų įstatymo 5 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad tikslinės kompensacijos skiriamos arba jų mokėjimas atnaujinamas (pratęsiamas) asmenų, turinčių teisę gauti šias kompensacijas, arba jų įgaliotų asmenų, sutuoktinių, artimųjų giminaičių, socialinių paslaugų įstaigos darbuotojų arba neveiksniams tam tikroje srityje pripažintų asmenų, turinčių teisę gauti tikslines kompensacijas, globėjų prašymu. Tikslinės kompensacijos 18 metų nesukakusiems asmenims skiriamos arba jų mokėjimas atnaujinamas (pratęsiamas) jų tėvų (įtėvių) arba globėjų ar rūpintojų, arba artimųjų giminaičių, arba socialinių paslaugų įstaigos darbuotojo prašymu. Paskirtos tikslinės kompensacijos mokamos asmenims, turintiems teisę gauti šias kompensacijas, arba jų atstovams, išskyrus šio straipsnio 5 dalyje nustatytą atvejį. Jeigu tikslinės kompensacijos skyrimo ir

² Prieiga per internetą: <https://www.ndt.lt/wp-content/uploads/Ne%C4%AFgali%C5%B3j%C5%B3-poreiki%C5%B3-tyrimo-ataskaita-2018-12-07-GALUTINIS.pdf>

³ Prieiga per internetą: <https://www.ndt.lt/wp-content/uploads/Ne%C4%AFgali%C5%B3j%C5%B3-poreiki%C5%B3-tyrimo-ataskaita-2018-12-07-GALUTINIS.pdf>

mokėjimo terminas pasibaigia ir NDNT pakartotinai asmeniui nustato specialųjį nuolatinės slaugos ar nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikį, asmuo savivaldybės administracijai turi pateikti prašymą dėl tikslinės kompensacijos skyrimo ir mokėjimo.

Taip pat pažymėtina, kad šiuo metu galiojančiuose teisės aktuose numatyta lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacija iš esmės nėra lengvata, todėl ji nėra Transporto lengvatų įstatymo reguliavimo dalykas. Sistemiškai vertinant, ji turėtų būti reglamentuota Tikslinių kompensacijų įstatyme. Galiojančiame Transporto lengvatų įstatyme numatyta, kad asmenys, kuriems nustatytas specialusis lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikis, turi teisę vieną kartą per 6 metus gauti iki 64 bazinių socialinių išmokų (toliau – BSI) dydžio lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensaciją pagal faktines išlaidas pagrindžiančius dokumentus, jei jie turi vairuotojo pažymėjimu patvirtintą teisę vairuoti lengvąjį automobilį. Tokią pat kompensaciją turi teisę gauti ir šeimos, auginančios sunkią negalią turinčius vaikus.

Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme (toliau – IAGNTĮ) šiuo metu nenumatyta ekspertizių skyrimo galimybė, taip pat aiškiai neįtvirtinta informacinių ir elektroninių ryšių technologijų naudojimo galimybė, siekiant užtikrinti bylos šalių, jų atstovų, liudytojo, specialisto, eksperto, vertėjo dalyvavimą LAGK posėdžiuose nuotoliniu būdu. Be to, IAGNTĮ reglamentuotas LAGK narių atleidimas nepasibaigus įgaliojimų laikui ar įgaliojimų nutrūkimas, tačiau nereguluoti atvejai, kai LGKA nariai dėl objektyvių priežasčių laikinai negali eiti pareigų, tačiau nėra teisinio pagrindo juos atleisti. ĮAGNTĮ 4 straipsnyje numatyta, kad LAGK nariams, vadovaujantis Lietuvos Respublikos darbo kodekso nuostatomis, gali būti suteikiamos šios tikslinės atostogos: nėštumo ir gimdymo, tėvystės, mokymosi, nemokamos. Taigi, LAGK nariams įgyvendinant jiems įstatymu suteiktą teisę į atitinkamas tikslines atostogas, galimos situacijos, kai LAGK nariai ilgą laiką negali eiti pareigų ir dėl to gali nesusidaryti būtinas trijų narių kvorumas skundams nagrinėti ir sprendimams priimti (IAGNTĮ 14 straipsnio 4 dalis).

Šiuo metu Lygių galimybių įstatyme valstybės ir savivaldybės institucijoms bei įstaigoms nenumatyta pareiga nediskriminuoti, *inter alia*, asmenų su negalia teikiant administracines ir (ar) viešąsias paslaugas, todėl Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba teisinio pagrindo nagrinėti skundus dėl tokios diskriminacijos neturi.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Teikiamu Projektu Nr. 1 siūloma:

1) pakeisti NSIĮ sąvokas ir jų apibrėžtis, atsižvelgiant į Konvencijos nuostatas, taip pat Projekte Nr. 1 apibrėžti naujas sąvokas, pavyzdžiui, „prieinamas bendravimo būdas“, „prieinama aplinka“, „lengvai suprantama kalba“.

2) remiantis Konvencijoje įtvirtintais principais, apibrėžti pagrindines asmens su negalia teises ir nustatyti už jų užtikrinimą bei įgyvendinimą atsakingas institucijas;

3) reglamentuoti asmenų su negalia teisių politikos valdymą ir atsakingų institucijų funkcijas, įtvirtinant šias naujoves:

- reorganizavus NDNT, NRD ir pertvarkius TPNC, bus įsteigta Agentūra, kuri užtikrins horizontalaus principo įgyvendinimą, formuojant ir įgyvendinant asmenų su negalia integracijos politiką bei vieno langelio principo taikymą asmeniui kreipiantis dėl negalios vertinimo, pagalbos ir (ar) paslaugų gavimo. Be to, Agentūros veikla būtų papildyta naujomis funkcijomis: ji priimtų sprendimą dėl aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis (mažėja administracinė našta asmeniui, nes nebereikės kreiptis papildomų dokumentų / siuntimų dėl poreikio nustatymo, atlaisvinami šeimos gydytojai) (TPNC taptų Agentūros pavaldi įstaiga); dalyvautų formuojant ir įgyvendinant asmenų su negalia teisių užtikrinimo politiką (plačiaja apimtimi) – tai reiškia, kad veiktų ne tik savo srities lauke, bet daug plačiau, tiek vertinant asmenų su negalia situaciją įvairiose srityse. Siekiant pasiruošti tinkamam 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/882 dėl gaminių ir paslaugų prieinamumo reikalavimų įgyvendinimui, Agentūra teiktų metodinę pagalbą dėl asmenų su negalia prieinamumo poreikių, dalyvautų Koordinacinėje prieinamumo komisijoje);

- stiprinant ginčų nagrinėjimo institutą ir užtikrinant Konvencijos 13 straipsnyje numatytą veiksmingą asmenų su negalia teisę į teisingumą lygiai su kitais asmenimis, bus atsisakyta fragmentiško skundų nagrinėjimo instituto per GK, minėtus skundus pavedant nagrinėti ir spręsti LAGK;

- numatyta, kad vietoj NRT veiks Asmenų su negalia gerovės taryba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Taryba). Šie pakeitimai leis užtikrinti asmenų su negalia integracijos politikos horizontalaus principo užtikrinimą, sprendžiamų problemų nuoseklumą, tvaresnius ir didesnę galią turinčius sprendimus, sudaryti sąlygas efektyvesniam Konvencijos nuostatų įgyvendinimui;

4) tobulinti negalios nustatymo modelį numatant, kad:

- a) negalios vertinimas grindžiamas asmens gebėjimų vertinimu, atsižvelgiant į kliūtis, trukdančias asmeniui visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenės gyvenime lygiai su kitais asmenimis. Naujasis negalios modelis sumažins medicininių kriterijų įtaką negalios vertinimo rezultatui. Priėmus pakeitimus, bus iš esmės peržiūrimi negalios vertinimo kriterijai, klausimynai, mažinant medicininių kriterijų įtaką nuo 90 proc. iki 40 proc. negalios vertinimo rezultatui. Taip pat

į negalios vertinimo procesą būtų įtrauktas atvejo vadybos organizavimas, t. y. nedelsiant asmeniui būtų sudaromas reikiamos pagalbos ir (ar) paslaugų planas;

b) reglamentuoti, kad darbingo amžiaus asmenims ir pensinio amžiaus asmenims nustatomas dalyvumo lygis. Pensinio amžiaus asmenims nustatomas dalyvumo lygis, sudarys sąlygas šiems asmenims pasirinkti galimybę, kurią pensiją asmuo norėtų gauti (senatvės pensiją ar netekto dalyvumo pensiją). Pakeitimai suponuos teisingesnes išmokas, darys įtaka skurdo rizikos lygio mažėjimui. SADM atliktais skaičiavimais, kasmet maždaug apie 1 000 pensinio amžiaus asmenų, kuriems būtų nustatytas dalyvumo lygis, turėtų teisę į didesnę pensiją. Vertinant pagal vidutinę senatvės pensiją, šių asmenų pensiją galėtų didėti nuo 5 iki 50 procentų;

c) reglamentuoti, kad vietoj specialiųjų poreikių vertinami individualūs asmens poreikiai, taip pat aiškiai apibrėžti šių poreikių rūšis ir jų tenkinimo mechanizmą;

d) reglamentuoti, kad vietoj šiuo metu nustatomų slaugos ir priežiūros išlaidų kompensacijos bus nustatomos individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos (I lygio, II lygio, III lygio, IV lygio). Individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos poreikių nustatymas taip pat grindžiamas asmens gebėjimų ir galimybių vertinimu, daugiau atliepiant psichosocialinę negalią turinčių asmenų poreikius. Taip pat poreikio nustatymo kriterijuose patikslintas reikalingų pagalbos valandų skaičius, kuris didėja nuosekliai ir atliepia įvairią negalią turinčių asmenų poreikius.

Kaip ir dabar, taip ir įsigaliojus naujam reglamentavimui asmuo, kuriam nustatytas individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos poreikis, turi teisę gauti Tikslinių kompensacijų įstatyme nustatyto dydžio individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensaciją, t. y. šie poreikiai tenkinami išmokomis, kurių dydžiai nustatyti Tikslinių kompensacijų įstatyme. Minėtų kompensacijų dydžiai – nesikeičia.

5) reglamentuoti atvejo vadybos modelio taikymo, atvejo vadybos teikimo stebėsenos mechanizmą. Atvejo vadybininkai būtų įdarbinti agentūroje. Asmeniui, kuris kreiptųsi į Agentūrą dėl negalios nustatymo ir gavus jo sutikimą, jau negalios vertinimo procese yra įtraukiama atvejo vadyba. Nustačius negalia asmeniui paskiriamas atvejo vadybininkas, kuris kartu su asmeniu ir jo artimaisiais sudaro atvejo vadybos planą (kompleksinės pagalbos ir paslaugų teikimą). Minėtą planą atvejo vadybininkas išsiunčia paslaugų teikėjams (el. ryšių priemonėmis) ir nuolat su jais kontaktuoja, stebi situaciją. Paslaugų teikėjai, gavę atvejo vadybos planą, priima sprendimus dėl konkrečių paslaugų suteikimo, įvertina konkrečių paslaugų ir (ar) pagalbos poreikį ir inicijuoja jų teikimą, apie tai informuoja atvejo vadybininką. Esant poreikiui, atvejo vadybos planas galėtų būti koreguojamas. Numatoma, kad atvejo vadybininkas dėl reikiamų paslaugų ir (ar) pagalbos atvejo vadybos planą pagal kompetenciją galės pateikti savivaldybės administracijai pagal asmens gyvenamąją vietą dėl asmens su negalia individualiųjų pagalbos poreikių tenkinimo ir (ar) UŽT dėl

profesinės reabilitacijos, užimtumo rėmimo priemonių ir (ar) darbo rinkos paslaugų teikimo asmeniui su negalia ir (ar) Agentūros įgaliotai įstaigai dėl asmens su negalia aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis ir (ar), esant poreikiui kitoms įstaigoms – pagal jų kompetenciją. Svarbu paminėti, kad atvejo vadybos mechanizmas taip pat prisidės prie numatomų pokyčių dėl ilgalaikės priežiūros paslaugų gavimo (kai minėtas paslaugų teikimo modelis bus sukurtas, atvejo vadybininkas taip pat galės identifikuoti šios paslaugos reikalingumą);

6) reglamentuoti, kad savivaldybės administracija vykdo asmenų su negalia reikalų koordinavimo funkciją, kurios tikslas – koordinuoti asmenų su negalia socialinės integracijos politikos ir asmenų su negalia teisių, nustatytų tarptautiniuose dokumentuose, kuriuos Lietuvos Respublika yra ratifikavusi ar kitaip prie jų prisijungusi, Europos Sąjungos bei Lietuvos Respublikos teisės aktuose, įgyvendinimą savivaldybės teritorijoje ir stiprinti valstybės ir savivaldybės institucijų bei įstaigų, dirbančių asmenų su negalia socialinės integracijos politikos srityje, bendradarbiavimą. Asmenų su negalia reikalų koordinavimo funkcijos vykdymas finansuojamas iš savivaldybės biudžeto lėšų ir iš valstybės biudžeto dotacijų savivaldybių biudžetams. Valstybės biudžeto dotacijų skyrimo asmenų su negalia reikalų koordinavimo funkcijos vykdymui finansuoti tvarką nustato socialinės apsaugos ir darbo ministras. Koordinavimo funkcija savivaldybėse taip pat prisidės prie sėkmingo atvejo vadybos plano koordinavimo savivaldybėse;

7) reglamentuoti, kas yra prieinamas bendravimo būdas ir lengvai suprantama kalba ir numatyti jog valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos pripažįsta asmens su negalia pasirinktą (-us) prieinamą (-us) bendravimo būdą (-us), siekia sudaryti sąlygas asmeniui su negalia jį (juos) naudoti viešuosiuose santykiuose – t. y. užtikrinti asmenims su negalia teisę dėl informacijos prieinamumo. Įtvirtinus minėtą teisę, SAMD parengs Informacijos teikimo asmeniui su negalia jo pasirinktu prieinamu (-ais) bendravimo būdu (-ais) rekomendacijas, kuriose bus apibrėžti bendrieji informacijos teikimo reikalavimai visuomenei publikuojamiems ir (ar) pateikiamiems išorės vartotojams (pagal paklausimą) viešiesiems elektroniniams ir popieriniams dokumentams bei publikuojamiems vaizdo ir (ar) garso įrašams, skirtiems visuomenei (titrams) ir klausos negalią turintiems asmenims (lietuvių gestų vertimui), numatant jų taikymą viešojo sektoriaus įstaigoms (ar rašyti valstybės, savivaldybių institucijoms ir įstaigoms);

8) Siekiant išsaugoti asmenų, kuriems iki šio įstatymo įsigaliojimo buvo nustatytas didelių ar vidutinių specialiųjų poreikių lygis, teises, reglamentuoti pereinamąjį laikotarpį laikotarpis – nuo 2023 m. liepos 1 d. iki 2027 m. birželio 30 d. ir numatyti, kad asmenims, kuriems iki šio įstatymo įsigaliojimo didelių specialiųjų poreikių lygis buvo nustatytas neterminuotai, Agentūra nustato 15 procentų dalyvumo lygį, išskyrus atvejį, kai asmuo su negalia kreipiasi į Agentūrą dėl dalyvumo lygio nustatymo pagal šio įstatymo nuostatas; asmenims, kuriems iki šio įstatymo įsigaliojimo vidutinių specialiųjų poreikių lygis buvo nustatytas neterminuotai, Agentūra

nustato 40 procentų dalyvumo lygį, išskyrus atvejį, kai asmuo su negalia kreipiasi į Agentūrą dėl dalyvumo lygio nustatymo pagal šio įstatymo nuostatas. Minėti dalyvumo lygio procentai (prilyginimas) pasirinktas atsižvelgiant NSI 20 straipsnio 10 dalį, kurioje nustatyta, kad asmenims, sukakusiems senatvės pensijos amžių didelių specialiųjų poreikių lygis nustatomas, jei jiems iki senatvės pensijos amžiaus sukakties dienos nustatytas 0–30 procentų darbingumo lygis. Atsižvelgus į tai, ir įvertinus, kad šių asmenų dėl sveikatos būklės ir amžiaus paprastai neprognozuojamas asmens sveikatos būklės pasikeitimas, darantis įtaką asmens dalyvumui, ir (ar) asmens sveikatos sutrikimai yra nuolatinio ir nekintamo pobūdžio, siūloma didelių specialiųjų poreikių lygį prilyginti 15 procentų dalyvumo lygiui nustatant imant procentą iš intervalo 0–30 procentų vidurio. NSI 20 straipsnio 10 dalyje taip pat nustatyta, kad asmenims, sukakusiems senatvės pensijos amžių, vidutinių specialiųjų poreikių lygis nustatomas, jei jiems iki senatvės pensijos amžiaus sukakties dienos nustatytas 35–55 procentų darbingumo lygis. Atsižvelgus į tai, ir įvertinus, kad šių asmenų dėl sveikatos būklės ir amžiaus tik iš dalies gali būti prognozuojamas asmens sveikatos būklės pasikeitimas, darantis įtaką asmens dalyvumui, siūloma vidutinių specialiųjų poreikių lygį prilyginti 40 procentų dalyvumo lygiui, kuris atliepia vidutinio sunkumo negalią tarp 35–55 procentų darbingumo lygio.

Teikiamu Projektu Nr. 2 siūloma:

- patikslinti Tikslinių kompensacijų įstatymo tikslą ir nustatyti, kad šio įstatymo tikslas – nustatyti tikslines individualios pagalbos tenkinimo, lengvojo automobilio ir jo techninio pritaikymo bei transporto išlaidų kompensacijas, užtikrinančias individualių poreikių asmenims su negalia tenkinimą, kompensuojant asmens, turinčio teisę gauti tikslinę kompensaciją, išlaidas, patirtas tenkinant individualius poreikius;
- Tikslinių kompensacijų įstatyme reglamentuoti lengvojo automobilio ar jo techninio pritaikymo kompensacijos skyrimo sąlygas ir mokėjimo tvarką, taip pat nustatyti, kad asmenys, kuriems Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymo nustatyta tvarka nustatytas lengvojo automobilio ar jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikis ir kurie turi vairuotojo pažymėjimu patvirtintą teisę vairuoti lengvąjį automobilį, turi teisę vieną kartą per 72 mėnesius gauti 64 bazinių socialinių išmokų (toliau – BSI) dydžio lengvojo automobilio įsigijimo išlaidų kompensaciją arba iki 128 BSI dydžio lengvojo automobilio techninio pritaikymo išlaidų kompensaciją;
- slaugos ir priežiūros pagalbos išlaidų kompensaciją pakeisti individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacija, nustatyti asmenis, turinčius teisę gauti individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensaciją, šios kompensacijos dydžio matą ir dydžius, reglamentuoti jos skyrimo ir mokėjimo tvarką;

- siekiant sumažinti administracinę naštą, nustatyti, kad, kai nepasibaigus tikslinės kompensacijos mokėjimo terminui asmens individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos poreikis vertinamas pakartotinai ir Agentūra priima sprendimą dėl individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos poreikio nustatymo, priimamas sprendimas pratęsti tikslinės kompensacijos mokėjimo terminą be atskiro asmens, kuriam mokama tikslinė kompensacija, prašymo, jei duomenys apie nustatytus individualius poreikius yra valstybės ar žinybiniuose registruose, valstybės ar savivaldybių informacinėse sistemose arba tikslinę kompensaciją mokanti įstaiga šiuos duomenis gauna pagal duomenų teikimo sutartis;

- numatyti pereinamojo laikotarpio nuostatas, užtikrinančias teisę asmenims, kuriems buvo paskirtos ir mokamos tikslinės kompensacijos iki šio (naujos redakcijos) įstatymo įsigaliojimo nustatyta tvarka, gauti tikslines kompensacijas iki jų paskyrimo termino pabaigos, jei tokia teisė yra išlikusi.

Teikiamu Projektu Nr. 3 siūloma:

1) numatyti, kad LAGK privaloma ikiteismine tvarka nagrinėja ginčus tarp asmens, pensiją ar išmoką mokančios institucijos ir Agentūros dėl Agentūros priimtų sprendimų;

2) kadangi privaloma ikiteismine tvarka nagrinėjant bylas dėl Agentūros sprendimų gali atsirasti poreikis skirti ekspertizę, siūloma, kad administracinių ginčų komisijos narys, paskirtas pranešėju byloje, ar administracinių ginčų komisija gali priimti sprendimą tokiose bylose skirti ekspertą arba pavesti ekspertizės įstaigai atlikti ekspertizę; šiuo atveju *mutatis mutandis* būtų taikomi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 61–62 straipsniai (reglamentuojantys ekspertizės skyrimo atvejus, jos skyrimo ir atlikimo tvarką, eksperto teises) ir Lietuvos Respublikos teismo ekspertizės įstatymas; numatoma reglamentuoti eksperto nušalinimo pagrindus, o siekiant reglamentavimo nuoseklumo – ir specialisto, vertėjo ir posėdžio sekretoriaus nušalinimo pagrindus; taip pat siūloma detaliau ir aiškiau reglamentuoti bylos nagrinėjimo sustabdymo pagrindus, terminus ir atnaujinimo tvarką, įtraukiant ir ekspertizės skyrimą kaip bylos sustabdymo pagrindą;

3) siekiant sudaryti sąlygas efektyviau nagrinėti skundus LAGK, siūloma aiškiai įtvirtinti galimybę organizuoti nuotolinius komisijos posėdžius, naudojant informacines ir elektroninių ryšių technologijas (per vaizdo konferencijas, telekonferencijas ir kitaip); taip pat siūloma įtvirtinti teisę LAGK pirmininko nustatyta tvarka, jei organizuojami nuotoliniai posėdžiai, perduoti bylą nagrinėti bet kuriam LAGK teritoriniam padaliniui, siekiant išvengti didelės bylų koncentracijos LAGK (centriniame padalinyje) ir sudaryti galimybę subalansuoti darbo, nagrinėjant bylas, krūvį atskiruose teritoriniuose padaliniuose;

4) siekiant sureguliuoti atvejus, kai LAGK nariai dėl objektyvių priežasčių laikinai negali eiti pareigų, tačiau nėra teisinio pagrindo juos atleisti, taip pat siekiant užtikrinti būtiną trijų

narių kvorumą skundams nagrinėti ir sprendimams priimti (IAGNTĮ 14 straipsnio 4 dalis), siūloma IAGNTĮ numatyti, kad, kai LAGK pirmininkas, pirmininko pavaduotojas, pirmininko pavaduotojas teritoriniame padalinyje ar kitas komisijos arba jos teritorinio padalinio narys dėl IAGNTĮ 4 straipsnio 2 dalyje nurodytų tikslinių atostogų ar dėl kitų objektyvių priežasčių daugiau kaip šimtą dvidešimt kalendorinių dienų iš eilės negali ar negalės eiti šių pareigų, tačiau nėra IAGNTĮ 3 straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodytų pagrindų, dėl kurių LAGK pirmininkas, pirmininko pavaduotojas, pirmininko pavaduotojas teritoriniame padalinyje ar kitas komisijos arba jos teritorinio padalinio narys atleidžiamas nepasibaigus įgaliojimų laikui arba jo įgaliojimai nutrūksta, Vyriausybės nutarimu gali būti paskiriamas LAGK pirmininko, pirmininko pavaduotojo, pirmininko pavaduotojo teritoriniame padalinyje ar kito komisijos arba jos teritorinio padalinio nario pakaitinis narys; šimto dvidešimt kalendorinių dienų iš eilės terminas pasirinktas, atsižvelgiant į galiojančio teisinio reguliavimo pavyzdžius (žr. Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 90 straipsnio 2 dalį); pakaitinio nario paskyrimo laikotarpiu LAGK pirmininkas, pirmininko pavaduotojas, pirmininko pavaduotojas teritoriniame padalinyje ar kitas komisijos arba jos teritorinio padalinio narys nebūtų išbraukiamas iš LAGK ar jos teritorinio padalinio sudėties, taip išlaikant šių narių statusą, o pakaitinis narys atitinkamai būtų papildomai įrašomas į LAGK ar jos teritorinio padalinio sudėtį; taip pat siūloma numatyti, kad LAGK pirmininko, pirmininko pavaduotojo, pirmininko pavaduotojo teritoriniame padalinyje pareigas pavedama laikinai eiti kitam LAGK ar jos teritorinio padalinio nariui – tokiais atvejais Vyriausybės nutarimu galėtų būti paskiriamas šio nario pakaitinis narys; pakaitinis narys būtų paskiriamas ar LAGK pirmininko, pirmininko pavaduotojo, pirmininko pavaduotojo teritoriniame padalinyje pareigas būtų pavedama eiti laikotarpiu, kai atitinkamas esamas narys negali eiti šių pareigų, bet ne ilgiau kaip iki atitinkamo nario įgaliojimų pabaigos;

5) siekiant geriau užtikrinti asmenų procesinių teisių garantijas, siūloma IAGNTĮ įtvirtinti bendrą nuostatą dėl bylos šalių procesinių teisių ir pareigų, pirmiausia nustatant, jog bylos šalių procesinės teisės yra lygios; tai, kad bylos šalys turi teisę pareikšti nušalinimus ir prašymus, teikti įrodymus, dalyvauti tiriant įrodymus, užduoti klausimų kitoms bylos šalims, liudytojams, specialistams, ekspertams, duoti paaiškinimus ir kt. (pagal galiojantį reglamentavimą šios teisės išplaukia iš kitų nuostatų, tačiau nėra aiškiai nustatytos).

Teikiamu Projektu Nr. 4 siūloma patikslinti valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų pareigas lygių galimybių srityje ir nustatyti, kad šie subjektai, teikdami administracines ir (ar) viešąsias paslaugas, *inter alia*, turi pareigą nediskriminuoti asmenų su negalia. Tokios pareigos įtraukimas į Lygių galimybių įstatymą leis Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai nagrinėti skundus dėl valstybės ir savivaldybės institucijų bei įstaigų veiksmų teikiant administracines ir (ar) viešąsias paslaugas, *inter alia*, asmenims su negalia.

Teikiamu Projektu Nr. 5 siūloma pripažinti netekusiais galios Transporto lengvatų įstatymo straipsnius, reglamentuojančius asmens su negalia teisę į lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensaciją, atsižvelgiant į tai, kad Projektu Nr. 2 atitinkamomis nuostatomis siūloma papildyti Tikslinių kompensacijų įstatymą.

Priėmus teikiamus Projektą Nr. 1, Projektą Nr. 2, Projektą Nr. 3 ir Projektą Nr. 5, bus panaikintos asmenis su negalia diskriminuojančios sąvokos, aiškiai reglamentuotos institucijų atsakomybės už asmenų su negalia teisių užtikrinimą ir užtikrintas aplinkos (fizinės ir informacinės) ir informacijos prieinamumas asmenims su negalia, bus atliepti asmenų su negalia individualūs poreikiai, reglamentuotas nuoseklus atvejo vadybos modelio taikymas, atvejo vadybos stebėsena ir kontrolė leis identifikuoti ribojančius veiksnius ir nustatyti reikalingas pagalbos priemones ir (ar) paslaugas, individualizuojant pagalbą, didinant asmens su negalia dalyvumo galimybes ir kartu mažinant atskirties rizikas. SADM pavaldžių įstaigų sujungimas leis optimizuoti valdymo ir administracijos struktūras, sumažinti viešojo valdymo išlaidas, užtikrinant, kad efektyviau ir racionaliau bus naudojami valstybės žmogiškieji, finansiniai ir infrastruktūros ištekliai, taip pat užtikrintas vieno langelio principo įgyvendinimas padės asmenims operatyviau gauti reikiamą pagalbą ir (ar) paslaugas. Bus sudarytos patogesnės sąlygos asmenims kreiptis dėl negalios vertinimo, gauti negalios vertinimo rezultatus, sudaryti individualų atvejo vadybos planą, kurį įgyvendinant valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų teikiama pagalba asmeniui su negalia bus prieinamesnė. Taip pat bus sudarytos sąlygos efektyviau nagrinėti skundus LAGK.

Siekiant teisinio aiškumo, kituose teisės aktuose vartojama sąvoka „neįgalusis“ bus tolygi sąvokai „asmuo su negalia“, sąvokos „darbingumo lygis“ ir „specialiųjų poreikių lygis“ – sąvokai „dalyvumo lygis“, sąvoka „specialusis poreikis“ – sąvokai „individualusis pagalbos poreikis“, sąvoka „specialusis nuolatinės slaugos poreikis“ – sąvokai „individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos pirmo ar antro lygio poreikis“, sąvoka „specialusis nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis“ – sąvokai „individualios pagalbos teikimo išlaidų kompensacijos trečio ar ketvirto lygio poreikis“, sąvoka „specialusis lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikis“ – sąvokai „lengvojo automobilio ar jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikis“, sąvoka „didelių specialiųjų poreikių lygis“ – sąvokai „15 proc. dalyvumo lygis“, sąvoka „vidutinių specialiųjų poreikių lygis“ – sąvokai „40 proc. dalyvumo lygis“, sąvoka „netektas darbingumas“ – sąvokai „netektas dalyvumas“, sąvoka „neįgalumas“ – sąvokai „negalia“.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant Įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru

dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Poveikis reguliuojamai sričiai. Naujas teisinis reguliavimas leis užtikrinti asmenų su negalia lygias teises ir galimybes, didinti socialinį jų dalyvavimą, horizontalaus principo, sprendžiant asmenų su negalia klausimus, įgyvendinimą.

Poveikis inovacijoms. Apibrėžus naujas sąvokas, pavyzdžiui, „prieinamas bendravimo būdas“, „lengvai suprantama kalba“, „prieinama aplinka“, atsiras paskata kurti novatoriškus, visiems prieinamus ir suprantamus informacijos perteikimo būdus, tiek valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, tiek privatus sektorius bus skatinami atnaujinti savo teikiamų paslaugų ir (ar) informacijos apie jas pateikimo būdus ir formas.

Poveikis regionų plėtrai. Sistemiškas atvejo vadybos plano sudarymo reglamentavimas įstatyme, vienodos ir kokybiškos atvejo vadybos ir paslaugų bei pagalbos prieinamumo principo taikymas paskatins savivaldybes savo teritorijose užtikrinti reikiamas paslaugas, leis vykdyti nuolatinę asmens su negalia dalyvumo pažangos stebėseną.

Poveikis asmenų su negalia savarankiškumui. Tikimasi, kad patobulintas negalios nustatymo modelis, atvejo vadybos mechanizmas leis užtikrinti į asmens gebėjimus orientuotų paslaugų ir (ar) pagalbos suteikimą laiku. Tai paskatins asmenų su negalia didesnę įsitraukimą ir dalyvavimą švietimo sistemoje, darbo rinkoje, kultūriniame gyvenime ir pan.

Poveikis valstybės institucinei sąrangai. Įstaigų ir jų atliekamų funkcijų sujungimas leis optimizuoti valdymo ir administracijos struktūras, sumažinti viešojo valdymo išlaidas, užtikrinant, kad efektyviau ir racionaliau bus naudojami valstybės žmogiškieji, finansiniai ir infrastruktūros ištekliai, taip pat užtikrinamas vieno langelio principo įgyvendinimas, horizontalaus principo, sprendžiant asmenų su negalia klausimus, taikymas. Bus sudarytos patogesnės sąlygos asmenims kreiptis dėl negalios vertinimo, gauti negalios vertinimo rezultatus, informuoti susijusias institucijas, įstaigas, organizacijas apie reikalingas suteikti paslaugas ir (ar) priemones.

Rizikos, galinčios turėti neigiamą įtaką numatytoms priemonėms įgyvendinti ir tikslams pasiekti:

- lėšų stoka (nepakankamas valstybės ir (ar) savivaldybės biudžetų lėšų skyrimas numatytiems pokyčiams įgyvendinti: informacinėms sistemoms pritaikyti, atvejo vadybos planams savivaldybėse koordinuoti, paslaugoms ir pagalbai asmenims su negalia plėtoti ir kt.);
- žmogiškųjų išteklių trūkumas (nepakankamas atvejo vadybininkų skaičius);
- naujos pagalbos atsisakymas (asmenų su negalia ir jų artimųjų nenoras ir (ar) baimė naudotis atvejo vadybininko pagalba);
- pakeisti politiniai sprendimai.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimti įstatymai įtakos kriminogeninei situacijai neturės.

Projektų antikorupcinis vertinimas bus atliktas vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo nuostatomis prieš pateikiant Projektus Vyriausybei.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymų įgyvendinimas tiesioginės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant teisės sistemiškumo, priėmus Projektą Nr. 1 bei atliekant galiojančių teisės aktų, kuriuose vartojamos atitinkamos sąvokos, pakeitimus, jos bus keičiamos ir taip nuosekliai pereinama prie naujų sąvokų vartojimo, pavyzdžiui, parengti ir pateikti Lietuvos Respublikos Seimui 2023 m. pavasario sesijoje specialiųjų teisės aktų projektai (Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, Lietuvos Respublikos žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga laikinasis įstatymo pakeitimo įstatymo projektas ir kt.), kuriuose bus sureguliuotas naujų nuostatų taikymas asmens su negalia pensijų ir išmokų srityje.

10. Ar Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Projekte Nr. 1 vartojamos sąvokos ir jas įvardijantys terminai suderinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Projektai neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisės normoms.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymams įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybė, socialinės apsaugos ir darbo ministras, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministras, Agentūros direktorius, LAGK pirmininkas iki 2023 m. birželio 30 d. turės priimti šiuos įstatymų įgyvendinamuosius teisės aktus:

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą „Dėl sutikimo reorganizuoti Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Neįgaliųjų reikalų departamentą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir Ginčų komisiją prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos“;

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gruodžio 23 d. nutarimo Nr. 1426 „Dėl Neįgaliųjų reikalų tarybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sudėties ir nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“;

3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. kovo 26 d. nutarimo Nr. 193 „Dėl Medicininio ir socialinio neįgaliųjų aptarnavimo bei materialinės padėties garantijų“ pripažinimo netekusiu galios“;

4. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Asmenų su negalia dalyvumo užtikrinimo agentūros prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“;

5. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl informacijos teikimo asmenims su negalia prieinamais bendravimo būdais aprėpties, taikymo ir įgyvendinimo metodikos ir teksto lengvai suprantama kalba kūrimo gairių patvirtinimo“;

6. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl atvejo vadybos organizavimo ir teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

7. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. kovo 21 d. įsakymo Nr. A1-78/V-179 „Dėl Darbingumo lygio nustatymo kriterijų aprašo ir Darbingumo lygio nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“;

8. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2018 m. gruodžio 27 d. įsakymo

Nr. A1-765/V-1530 „Dėl Specialiojo nuolatinės slaugos, specialiojo nuolatinės priežiūros (pagalbos), specialiojo lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikių nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“;

9. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2010 m. birželio 18 d. įsakymo Nr. A1-242 „Dėl Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“;

10. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 m. sausio 23 d. įsakymo Nr. A1-39 „Dėl Kreipimosi dėl tikslinių kompensacijų skyrimo ir mokėjimo, tikslinių kompensacijų skyrimo ir mokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“;

11. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 m. vasario 19 d. įsakymo Nr. A1-103 „Dėl Būsto pritaikymo neįgaliesiems tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“;

12. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymo Nr. A1-340 „Dėl Neįgaliųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios“;

13. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004 m. balandžio 26 d. įsakymo Nr. A1-110 „Dėl Techninės pagalbos neįgaliesiems centro prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios“;

14. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2008 m. sausio 4 d. įsakymo Nr. A1-2 „Dėl Ginčų komisijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios“;

15. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2022 m. sausio 13 d. įsakymo Nr. A1-25 „Dėl Asmenų aprūpinimo klausos, regos, komunikacijos ir sensorikos techninės pagalbos priemonėmis tvarkos aprašų patvirtinimo“ pakeitimo“;

16. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. birželio 17 d. įsakymo Nr. A1-171 „Dėl Ginčų dėl neįgalumo lygio ir darbingumo lygio nustatymo nagrinėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios“;

17. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. lapkričio 27 d. įsakymo Nr. A1-688 „Dėl Lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos mokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“;

18. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2009 m. gruodžio 10 d. įsakymo Nr. A1-670 „Dėl asmenų, turinčių teisę naudoti skiriamąjį ženklą „Neįgalusis“, nustatymo ir dokumento, patvirtinančio teisę naudoti skiriamąjį ženklą „Neįgalusis“, išdavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“;

19. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. sausio 3 d. įsakymo Nr. A1-1/V-2 „Dėl darbingumo lygio, susijusio su nelaimingais atsitikimais darbe ar profesinių ligų padariniais, nustatymo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“;

20. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. lapkričio 9 d. įsakymo Nr. A1-498 „Dėl Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos statistinės veiklos ataskaitos formos patvirtinimo“ pakeitimo“;

21. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004 m. gruodžio 23 d. įsakymo Nr. A1-285 „Dėl Darbingumo lygio nustatymo pereinamuoju laikotarpiu taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“;

22. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. birželio 27 d. įsakymo Nr. A1-183 „Dėl kai kurių socialinei paramai gauti reikalingų formų patvirtinimo“ pakeitimo“;

23. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2008 m. lapkričio 26 d. įsakymo Nr. A1-383 „Dėl Duomenų apie savivaldybių administracijoms tikslinėms kompensacijoms administruoti, dalyvauti vertinant asmens savarankiškumą kasdienėje veikloje bei išmokoms vaikams administruoti skirtų valstybės biudžeto lėšų panaudojimą ketvirtinių ataskaitų formų pildymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“;

24. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2008 m. gruodžio 4 d. įsakymo Nr. A1-402 „Dėl Savivaldybių administracijoms skirtų valstybės biudžeto lėšų tikslinėms kompensacijoms mokėti ir administruoti, dalyvauti vertinant asmens savarankiškumą kasdienėje veikloje bei išmokoms vaikams mokėti ir administruoti paskirstymo, pervedimo, tikslinimo, naudojimo, atsiskaitymo ir kontrolės tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“;

25. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. liepos 14 d. įsakymo Nr. A1-207 „Dėl Duomenų apie savivaldybės administracijos išmokėtas tikslines kompensacijas statistinių ataskaitų formų pildymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“;

26. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004 m. gruodžio 31 d. įsakymo Nr. A1-301 „Dėl Profesinės reabilitacijos paslaugų poreikio nustatymo kriterijų aprašo ir profesinės reabilitacijos paslaugų teikimo bei finansavimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“;

27. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. balandžio 28 d. įsakymo Nr. A1-114 „Dėl Išvados dėl profesinės reabilitacijos paslaugų poreikio formos patvirtinimo“ pakeitimo“;

28. Lietuvos administracinių ginčų komisijos pirmininko įsakymą „Dėl Bylų perdavimo nagrinėti bet kuriam Lietuvos administracinių ginčų komisijos teritoriniam padaliniui tvarkos aprašo patvirtinimo“;

29. Lietuvos administracinių ginčų komisijos pirmininko įsakymą „Dėl Informacinių ir elektroninių ryšių technologijų naudojimo Lietuvos administracinių ginčų komisijos posėdžiuose tvarkos aprašo patvirtinimo“;

30. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymą „Dėl Valstybės biudžeto dotacijų skyrimo asmenų su negalia reikalų koordinavimui tvarkos aprašo patvirtinimo“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

SADM skaičiavimais, tikėtina, kad SADM pavaldžių įstaigų reorganizavimas (atsisakant vadovaujamų pareigybių, mažinant administracinių pastatų, atskirų informacinių sistemų išlaikymo išlaidas) leis iki 10 proc. sumažinti viešojo valdymo išlaidas, t. y. per metus bus sutaupyta apie 900 tūkst. eurų.

2023 m. numatytoms įstaigų reorganizavimo priemonėms įgyvendinti bus reikalingos papildomos valstybės biudžeto lėšos (apie 300 tūkst. eurų):

1) išeitinėms išmokoms reorganizuojamų įstaigų darbuotojams (nesutinkantiems dirbti pakeistomis sąlygomis) išmokėti – apie 80 tūkst. eurų (tikėtina, kad jas gaus apie 30 darbuotojų);

2) bendrai Agentūros informacinei sistemai pritaikyti, dokumentų formoms pakeisti, įstaigos veiklai reikalingoms priemonėms įsigyti – apie 220 tūkst. eurų.

Reglamentavus atvejo vadybos teikimą, planuojama, kad pradžioje Agentūroje dirbtų 30 atvejo vadybininkų, kurių darbo užmokesčiui lėšos būtų skiriamos iš Agentūros veiklai skirtų asignavimų.

Įteisinus prievolę valstybės ir savivaldybių įstaigoms pertvarkyti informacinę sistemą, tikėtina, kad reikės papildomų lėšų interneto svetainėms pritaikyti (lėšų poreikis priklausys nuo kiekvienos įstaigos turimos interneto svetainės). Papildomai pažymėtina, kad interneto svetainių pritaikymas tik apims naujo funkcionalumo sukūrimą (informacijos viešinimas lengvai suprantama kalba, informacijos talpinimas gestų kalba), darytina prielaida, kad tai galėtų daryti interneto svetainės prižiūrintis administratorius.

Koordinavimo funkcijai savivaldybėse įgyvendinti nuo 2023 m. nuo liepos 1 d. (60 savivaldybių) iš valstybės biudžeto lėšų reikėtų skirti apie 700 tūkst. eurų. (kiekvienoje savivaldybėje, priklausomai nuo jos dydžio, reikės papildomai įdarbinti po vieną ar kelis darbuotojus šiai funkcijai įgyvendinti. Vieno darbuotojo, kurio darbo užmokesčiui 6 mėn. vienai savivaldybei reikėtų skirti 12 tūkst. eurų iš valstybės biudžeto lėšų. (60-čiai savivaldybių – apie 700 tūkst. eurų). Nuo 2024 m. kasmet reikėtų apie 1,4 mln. eurų. Savivaldybės, kurios matytų, kad tikslinga įdarbinti daugiau nei vieną koordinavimo funkcijas atliekantį darbuotoją, jų darbo apmokėjimui lėšas turėtų planuoti savo biudžetuose

Įteisinus naują lengvojo automobilio techninio pritaikymo išlaidų kompensaciją, nuo 2024 m. sausio 1 d. kasmet reikės apie 1 mln. eurų šioms kompensacijoms mokėti.

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba nurodė, kad Projekto Nr. 4 nuostatoms įgyvendinti (skundams tirti, konsultacijoms teikti, švietimo funkcijoms atlikti) prireiks papildomo 0,5 etato, taigi ir papildomo finansavimo – nuo 2023 m. liepos 1 d. 7 tūkst. eurų, nuo 2024 m. sausio 1 d. kasmet 14 tūkst. eurų per metus.

LAGK nenurodė, kad Projektui Nr. 3 įgyvendinti bus reikalingos papildomos lėšos.

14. Rengiant Įstatymų projektus gauti specialistų vertinimai ir išvados

Projektai paskelbti Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje. Rengiant Projektus konsultuotasi su NVO.

Taip pat buvo organizuotos viešosios konsultacijos (nuotoliniu būdu), kuriose dalyvavo Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos, Lietuvos Respublikos Seimo, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, Lietuvos savivaldybių asociacijos, Valstybinės lietuvių kalbos komisijos, NDNT, TPNC, NRD, mokslininkų bendruomenės, ir NVO ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atstovai. Konsultacijų dalyviams buvo pristatyti pasiūlymai ir galimi veiksmai bei jų alternatyvos, kurių būtina imtis, siekiant užtikrinti asmenų su negalia teisių ir laisvių įgyvendinimą, gynimą ir apsaugą bei interesus. Konsultacijų dalyviai pritarė, kad būtina keisti dabar galiojančią asmenų su negalia socialinės integracijos sistemą, pradedant sąvokomis, kurios, pasak NVO atstovų, yra diskriminuojančios, ypatingą dėmesį skiriant negalios nustatymo mechanizmui tobulinti ir pagrindiniam tikslui pasiekti

mažinant medicininių kriterijų įtaką negaliai nustatyti. Konsultacijų dalyviai taip pat pritarė siūlymams dėl negalios srityje veikiančių įstaigų konsolidavimo bei NRT sprendimų įgalinimų, tačiau kartu išreiškė ir nuogąstavimus, kad, įtraukus ginčų dėl negalios nustatymo nagrinėjimo funkciją į bendrą ginčų nagrinėjimo mechanizmą, šie ginčai būtų nagrinėjami tik paviršutiniškai.

Taip pat diskusijos dalyviai pritarė tam, kad būtų įtrauktas atvejo vadybos modelis, siekiant užtikrinti asmeniui su negalia ir (ar) jo atstovams kompleksinę pagalbą, kuri ne tik padėtų išspręsti asmens su negalia ir (ar) jo atstovų problemas, su kuriomis jie susiduria ir negali būti savarankiški, bet ir sudarytų sąlygas jiems patiems siekti reikiamų pokyčių, užtikrinančių asmens su negalia interesus ir savarankiškumą. Tačiau kartu atkreiptas dėmesys, jog būtina stiprinti glaudų įstaigų bendradarbiavimą ir tobulinti informacijos dalijimosi mechanizmą.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, yra „asmuo su negalia“, „prieinama aplinka“, „prieinamas bendravimo būdas“, „lengvai suprantama kalba“, „dalyvumo lygis“, „lietuvių gestų kalba“, „asmenų su negalia teisių užtikrinimas“, „negalia“, „individualus poreikis“, „būsto pritaikymas“, „atvejo vadyba“, „tikslinė kompensacija“, „diskriminacija“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.